

*BUTICELLUS pogué ser present en la llengua des dels temps preliteraris, i a ell se sumaria més tard l'acc. nàutica provinent del fr. *bosse* 'objecte bonyegut'. Potser fou el complex resultant el que essent ja aplicable a diversos objectes de forma convexa i arrodonida s'estendria després a un tor arquitectònic o motllura bombada (o a un ribot de forma comparable, *DAG.*, *DALc.*, § 3).

D'altra banda com a terme nàutic el mot designa una mena especial de cùria o politja, molt usada en la navegació; pel costat pla té forma plana, ovalada i massissa, i a través de la vora ovalada s'obre un freu (groera) amb una rodeta que hi va continguda (politja) i per la qual llisca la corda. N'hi ha de senzills amb una sola obertura i una sola politja i també de dobles: dues obertures costat per costat amb una politja a cada una (Sant Pol de Mar, 1930). Amb aquest valor (cast. *motón*) el mot és comú a diverses llengües romàniques: prov. *boussèu* (*TdF*), it. *bozzello*, genov. *bussello*, cors *guzzelo*, maltès *buzzel*; 3 i Jal, ultra citar diverses variants franceses-provençals (*bousselo*, *bouset*, *bosset*, etc.) assenyalen ja un cat. ant. *bogel*. Jo trobo només una dada antiga, que sembla correspondre ja a aquest mot i acceptió, tenint en compte que el mot s'aparia amb *mast* 'pal de barca' i que el diminutiu escua a la grandària de la cosa: «la peça dels masts e dels *mocellets*» (Tarifa dels corredors de Barcelona de 1271, *EntreDL* I, § 58): aquesta *m* seria deguda contaminació de *masts* amb el qual s'aparia.⁴ De tota manera sembla haver-hi alguns derivats antics (entre els que citaré a baix). Això s'enllaça de prop amb el sentit nàutic de *bòssa* 'corda gruixuda que serveix per amarrar i que passa per una anella (i deu passar també per bossells)', i aquest amb la família del fr. *bosse* (veg. més avall s. v. *BOSSOGA*).³⁵

En l'acc. arquitectònica ja apareix en docs. de 1412 (*Inv. Alf. el Magn.*), 1487 i 1532, i també el 1575 en OPou (*TbPu.*: «*bossell* o bastó: thorus; *bossell* superior o inferior, *contrabossell*», p. 13). Del cast. *bocel* hi ha dades de 1542, amb d'altres del seu derivat *bocellado* el 1471 (*BHisp.* LVIII, 87, arag. ant. *bocellado* 1487). El fr. *bousseau* «tore, moulure saillante», aa. 1351, 1352 i 1400 en Gay; *bozel* el 1578 i en Du Bartas († 1590) (*bosset* o *bosel*, Huguet, *Dict. de la L. du XVI S.*); el *FEW* (I, 467b) dóna ja una forma picarda *bouchel* en el S. xv, i veg. més informació en el citat passatge del *DCEC*.

DERIV.: *Bocellar* v.: «les bigues de pi que seran al sòl ajan de esser *bocellades*», doc. ross. de 1524 en l'*InvLlCat.* d'Alart (que remet també a *esbossellar* «couper le bout»): *bocellat* 'guarnit de bossell' (tres exs. del S. xv, i 1484, 1497, *AlcM*); com que per tallar el *bossell* s'ha d'anar rebaixant la fusta a bocinets, el mot s'ha aplicat també a l'activitat dels corcs: «aquells surassos caducs --- ratats molts d'ells arran del sòl pels ricards, *bossellats* pels corcs, escorxats i escorpitats a trossos; minats alguns per podridures que els convertien el cor en una massa groga i tova», Ruyra, *Pinya de Rosa* I, 64. *Boceller* («l'avi Sàssola, un antic *boseller*, vell de bon regent, ample

de cara ---» (J. Ruyra, *Pinya de Rosa* I, 48). *Bocelladura* [Inv. Torredembarra, a. 1430, *DAG*.]

¹ No «*buticellus*» (*AlcM*) que potser no és més que una errada o un lapsus. — ² El *DFA.* admeté una forma *bosell* per a la motllura i *bossell* per a la politja. Aquesta és, en efecte, l'única pronúncia viva, ben comprovada pertot; és clar que en l'acc. nàutica i piscatòria, car en les altres dues és un mot o bé del tot oblidat, o usat només en cercles de catalanitat sovint tèrbola; i les grafies antigues i fidedignes porten també *-ss-* en aquestes altres acc. (excepció única la de 1326, grafia imperfecta i sense valor, però casualment l'única accessible en les fonts lexicogràfiques primer usades). Això coincidia per casualitat amb la forma francesa, *bosel*, en el sentit arquitectònic: però allí és una variant alterada i més tardana: el *Glossaire Archéologique* de Gay dóna força exemples antics de *bousseau* «tore, moulure saillante», sempre amb *-ss-* (1351, 1352, 1400). No està ben explicada, però no fóra difícil d'explicar-se-la per alguna contaminació, tractant-se d'un mot d'aquest sentit, sigui la de termes arquitectònics com *base*, *basement*, *baser*, sigui la dels mots diminutius en *-sel*, propis del francès, com *damoisel*, *barisel*, *biaisel*. No essent, doncs, fundada en cap font catalana una variant *bosell*, valdria més treure-la del *DFA.* deixant-hi només la forma viva i ben fundada *bossell* per a totes les accs. del mot. — ³ Per a l'italià veg. també les dades (modernes) de Tommaseo i Petrocchi; i l'ús en parlars del Migjorn: sic. *buzzeddu* «specie de carrucola» (Traina), Lipari *buisdeddu* «rolle des flaschenzugs» (Coray, *VKR* III, 223). — ⁴ Més que aquest detall fonètic es podria objectar que *peça de* en aquesta tarifa en general es refereix a drap. És clar que també es pot tractar d'una peça de fusta, destinada a tallar-ne pals i bossells, doncs, fabricació popular i antiga, practicada a l'engròs, amb ús de molta fusta. Veg. a baix *boseller*, nom del mariner especialitzat a fer bossells.

BOSSOGA, 'bony, especialment el fet en el front per un cop violent', també *bossoc* i *bòssega*, mot comarcal, sobretot del Nord-est, derivat del mateix tipus *BQTIA que ha donat el fr. *bosse* 'bony, gep', oc. *bòssa*, it. *bòzza* o *bòccia* 'bony', 'bola', d'origen incert, probablement pre-romà, amb un sufix -QKA que es troba també en mots i noms hispànics del substrat. □ 1.ª doc.: S. XIV.

Apareix ja en la trad. catalana que féu llavors Narcís Franch del *Corbatxo* boccaccès: «reguardant los pits seus, tu sents delit --- mas ages per cert que ella no s'estreny, ne altra cosa no reprèn, sinó la carn sola de duas *busogues* ---» (p. p. Moll, *BDLC* XVII, 105); sens dubte grafia imperfecta de *-s-* amb valor de *-ss-* i amb la dissimilació de *o - ó* en *u - ó*, que es troba i no pas rarament. Encara que l'original porti allí *bozzacchioni*, que normalment significa 'prunes buidades pels insectes', és probable suposar que no fos aquest exactament el sentit amb què Boccaccio usà aquest